

Intervenció de Carles Gasòliba*

El primer que vull dir és que Catalunya té un problema dins de la Unió Europea i aquest problema és que no és un estat. Ara, el pròleg del nou Estatut li reconeix que és una nació, però no és un estat. Evidentment, si Catalunya fos un estat dins de la Unió Europea, no tindria cap mena de problema pel que fa als temes que estem tractant aquí. Però no ho és. És dins d'un estat que té una estructura que es diu que és quasi federal però que, pel que fa a la Unió Europea, ens serveix de ben poc.

En segon lloc, Catalunya, malgrat això, no ha renunciat a ser present en les institucions europees. Té la voluntat política de ser-hi present —i explicaré una gènesi d'aquesta voluntat política— però està coixa; té un defecte d'origen: com que no és un estat, té una dificultat de relació en el si de la Unió Europea, perquè la Unió Europea és una Europa dels estats.

* Carles Gasòliba i Böhm és doctor en ciències econòmiques per la Universitat Autònoma de Barcelona, on fou professor del 1970 al 1980. És membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres de Barcelona. Actualment és senador i presideix la Comissió d'Economia i Hisenda del Senat espanyol. Membre del Consell Nacional de Convergència Democràtica de Catalunya i vicepresident de la Internacional Liberal, va ser diputat al Parlament Europeu del 1986 al 2004 i secretari general del Patronat Català Pro Europa des de la seva fundació el 1982 fins al 2004. És autor dels llibres *El Parlament Europeu* (1986), *L'Acta Única Europea* (1989), *Unió Europea* (1991) i *Fer Europa* (1984).

I he de confessar que aquesta és una qüestió que fa vint-i-cinc anys no havíem copsat en tota la seva dimensió.

Per tant, des de la pràctica que he desenvolupat durant més de vint anys, constato dos aspectes: primer, Catalunya no és un estat dins de la Unió Europea; segon, Catalunya no ha renunciat a ser present dins de les institucions de la Unió Europea. I conjuminar aquestes dues dimensions és complicat i insatisfactori. La tercera constatació és que Catalunya ha posat molts mitjans per ser a la Unió Europea, jo en sóc testimoni directe, i ho explicaré: no fa gaire, en una reunió del moviment europeu al Parlament de Catalunya, em va tocar presentar el president Pujol. En aquella ocasió vaig explicar que el 14 de març de 1980 vaig substituir el president Pujol al Congrés dels Diputats. Quan li vaig preguntar quines directrius havia de seguir, em va respondre que, respecte al tema europeu, seguís les negociacions del Govern espanyol per incorporar-se a les institucions europees. Amb una sèrie d'entrebancs, que ara no ve al cas que expliqui, la qüestió és que a l'octubre de 1980 vaig aconseguir establir una comissió mixta formada pel «Gobierno español», i, més concretament, «el Ministerio para las Relaciones con la Unión Europea» (que en l'argot del moment s'anomenava *La Trinidad*, perquè és el nom del palau on estava aquest Ministeri), i el Govern de la Generalitat, aleshores presidit ja pel president Pujol, amb la qual vam seguir les negociacions puntualment, trimestralment, des d'octubre de 1980 fins que vam entrar a la Unió Europea, el primer de gener de 1986. Aquesta relació va ser transparent i oberta i ens va permetre, en l'àmbit català, saber com anaven les negociacions, i en les quals Catalunya va tenir un paper molt important perquè, en un moment donat, no hi havia connexió, perquè Madrid i Brussel·les estaven molt enfadats, i el Govern català, i concretament el president Pujol, hi va tenir un paper molt important, no sé si sortirà en alguna memòria o en alguna anàlisi d'aquest procés, però jo sóc testimoni que el president Pujol, en un moment determinat, va tenir un paper de pont entre Brussel·les i Madrid per fer possible la integració, com es va produir al final, i va acabar amb la signatura del Tractat d'adhesió el 12 de juny de 1985, cosa que va permetre que nosaltres ens integréssim el primer de gener de 1986. I el Govern català, i més concretament el president Pujol, va tenir un paper molt important, de pont, en una època de tensions entre Madrid i Brussel·les, perquè la integració d'Espanya a la Unió Europea fos possible, tal com es va produir al final.

Per tant, ja des del primer moment que hi ha un Govern (elegit pel primer Parlament de Catalunya, el 1980), el Govern d'aquell moment considera que una tasca prioritària són les relacions amb Europa. Vist amb perspectiva, he de dir que ho vam fer d'una manera molt ingènua, en el sentit de pensar que en allò que l'Estat espanyol no ens donava suport, ho aconseguiríem en l'àmbit europeu. I això és absolutament fals. Insisteixo, la Unió Europea d'ara, igual com ho era la d'aleshores (i vam trigar temps a entendre-ho), és l'Europa dels estats. En aquell moment vam posar molts mitjans. L'any 1980 vam crear un grup de treball que va desenvolupar el que es va dir el *Llibre blanc sobre els efectes a Catalunya de l'adhesió*

del Regne d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, que és com es deia aleshores, que va presidir el director de l'Institut d'Estudis Econòmics de la Generalitat de Catalunya, que era una institució que havia creat el president Tarradellas, que va assumir el president Pujol i que després va desaparèixer, el director del qual era Antoni Serra i Ramoneda, que es va fer càrrec d'aquest estudi. L'autor material d'aquest estudi, el coordinador, va ser un economista, Carles Camps, mort prematurament d'un infart i que va oferir aquest estudi. Aquest estudi extens deia, entre altres coses, que Catalunya hi sortiria guanyant o perdent, de l'adhesió, si es prepara va bé o no; depèn de com es preparés, depèn del que és. I què calia fer? Calia preparar-se al més aviat possible i aprofitar el temps que estava fora de la Unió Europea, és a dir, el temps en què no s'estava sota la normativa de la Unió Europea, per preparar-se. Això vol dir que un cop entrés, hi havia unes normes de les quals no es podria escapar, i que abans tenia un marge de llibertat més gran.

Quan es va fer públic aquest estudi, amb el president Pujol ens vam plantejar què fèiem. Se'ns va plantejar un marge de maniobra que no sabíem quant duraria, perquè la data del primer de gener de 1986 —parlo de final del 1981, que és quan va estar acabat el llibre blanc— no la sabíem en aquell moment. Aleshores jo li vaig proposar, i ell ho va acceptar, fer un organisme que es va dir i que es diu encara, Patronat Català Pro Europa, que va néixer l'octubre de 1982 per preparar la societat catalana per entrar a la Unió Europea. I va anar bé, francament bé, no únicament a la societat catalana, sinó que els sectors econòmics van tenir una referència. Al Patronat vam integrar les cambres de comerç, les caixes d'estalvi, els ajuntaments, les diputacions, excepte una, la de Barcelona, que va fer una contrainstitució, perquè no podia integrar-se en una cosa de la Generalitat en aquell moment, i vam desplegar una sèrie d'activitats d'informació, de sensibilització, etc. En aquest aspecte, va anar molt bé pel que fa als mitjans. Va posar una sèrie de mitjans, importants, pel que fa a la societat civil, la mateixa Generalitat de Catalunya. En termes de pessetes, el Patronat va arribar a tenir un pressupost de mig bilió —sis-cents milions de pessetes—, xifra que és molt interessant. Hi havia treballant més de cinquanta persones, vint de les quals eren a Brussel·les. Els mitjans es van posar. I crec que francament es va ajudar la societat catalana a incorporar-se bé a la Unió Europea. Va tenir tota una sèrie d'informacions. Gràcies a aquesta comissió mixta amb Madrid es va tenir un canal obert amb el mateix Govern respecte a la Unió Europea, que va ser transparent; ens va permetre una relació positiva i constructiva amb la pròpia representació permanent del Govern espanyol de l'ambaixada a Brussel·les, i en aquest aspecte crec que va ser satisfactori.

En què no va ser satisfactori? En el reconeixement de Catalunya com a tal. L'únic idioma reconegut pel Govern espanyol va ser l'espanyol, cap altre; la relació entre la Generalitat de Catalunya i l'Estat espanyol estava assegurada a través d'aquesta relació bilateral, que jo sempre he defensat. Jo crec que la relació multilateral de reconeixement global, d'això que se'n deia *l'Espanya plurinacional* no funciona, almenys no funciona a la pràctica, i que l'ú-

nic que podíem fer és entendre'ns bilateralment, per la via dels fets, no del reconeixement diguem-ne juridicoinstitucional, no; purament i durament amb relació als fets. I amb relació als fets, vam aconseguir moltes coses. L'11 de desembre de 1990 el Parlament europeu va aprovar l'únic document que reconeix el català com a llengua oficial europea i fa una sèrie de propostes a institucions europees per utilitzar el català. És l'únic document que hi ha fins ara, l'únic.

Durant una sèrie d'anys, al llarg dels anys noranta, vam tenir una relació fluida amb les institucions europees, que em consta que continua, per la via dels fets. Aquí hi ha, i permeteu-me que usi l'expressió en castellà, una tensió entre *el fuero y el huevo*; és a dir, hi ha la tensió per dir que se'ns reconegui el fur i hi ha una altra possibilitat, que és tenir l'ou, i has de jugar amb això. Des del punt de vista del Govern espanyol, pel que sigui, tingui color socialista o color popular, el fur no és possible, i explicaré per què; en canvi, l'ou, sí; aquest ou ve de la situació econòmica, del reconeixement, de la força que un té, etc., però la tensió, les alternatives, són aquestes. En el primer Govern tripartit (no el que governa ara, sinó l'anterior), es van fer dos avenços importants des del punt de vista del fur. Un va ser que el Govern de la Generalitat va decidir reconvertir la delegació del Patronat Català Pro Europa a Brussel·les en delegació del Govern de Catalunya, que és el que existeix actualment; i el segon, que ha estat reconegut per tothom, i jo me'n felicito, és que els consellers i les conselleres de Catalunya en alguna reunió del Consell Europeu (que vol dir dels estats) es puguin expressar i també que hi hagi una participació de les institucions catalanes en la presa de decisions del Govern espanyol davant de la Unió Europea. Això formalment està reconegut. Dic formalment perquè no em consta que a la pràctica això es porti d'una manera real i sistemàtica. On no s'ha progressat, curiosament, és en el Parlament Europeu, on fins al moment, els ciutadans i les ciutadanes catalans l'únic dret que tenen reconegut és poder enviar les seves qüestions i correspondència en català, però encara avui cap eurodiputat català no té el dret d'expressar-se en català a cap nivell del Parlament Europeu.

El senyor Albertí ha parlat de la Convenció per al Futur d'Europa, 18 de juliol de 2003, i jo la vaig seguir mil·limètricament. De nou, de manera molt ingènua, el Govern català i el Patronat Català Pro Europa d'aquell moment, com que la Convenció Europea va dir que estava oberta a les propostes que fessin institucions representatives de la societat civil i institucions polítiques, vam crear, impulsada pel Patronat Català Pro Europa i amb l'empare unànime del Parlament de Catalunya, una convenció catalana per a la Constitució europea, i vam fer una sèrie de propostes. Va ser un any de treballs, una feina molt elaborada i molt ben construïda, però no se'n va recollir ni una, de propostes. En la Convenció vam tenir dos enemics importants: el representant del Partit Popular i el representant del PSOE. I tenen nom i cognoms, i com que estan recollits a les actes de la convenció, es poden dir. Per part del PP, vam tenir una persona representant de la Comissió Europea a la Convenció, que dissortadament és morta, que va ser Loyola de Palacio, que es va oposar radicalment a qualse-

vol esclatxa en la qual el que proposava la Convenció Catalana pogués incorporar-s'hi, inclòs l'ús del català, evidentment. I després, com a convencionals del Parlament Europeu vam tenir un representant del PP radicalment i ferotjament contrari, que es diu Íñigo Méndez de Vigo, i un eurodiputat d'origen català que es diu Josep Borrell, que es va oposar amb la mateixa radicalitat que el senyor Íñigo Méndez de Vigo a qualsevol esclatxa que pogués representar un reconeixement institucional, en l'àmbit lingüístic, social o polític de Catalunya segons proposava la Convenció Catalana per la Constitució europea, que, a més, es va aprovar de manera molt formal i per unanimitat al Parlament de Catalunya.

Per tant, els mitjans es van posar, i d'una manera extraordinària. D'altra banda, el president Pujol va actuar de manera multilateral en diversos àmbits, fomentant l'Assemblea de les Regions d'Europa, que havia d'esdevenir una institució a la Unió Europea, que existeix, és el Comitè de les Regions a Europa, que ha quedat molt estintolat, però que es va crear. Som a l'Euroregió, cosa que va redescobrir el president Maragall, però que ja existia des de feia deu anys abans, perquè té un reconeixement de la Comissió Europea i té una seu a l'Hotel Pams de Perpinyà, molt abans que el president Maragall digués que s'havia de fer l'Euroregió. Es va establir un acord important en el qual es diu que hi ha quatre motors d'Europa: Baden-Württemberg, Roine-Alps, Llombardia i Catalunya, als quals es van afegir nogensmenys que Escòcia i País de Gal·les (amb la qual cosa ja no són quatre, sinó sis), però els quatre motors originaris eren aquests. Es va jugar a fons la carta regionalista. Vam promoure un tema, dins del marc de la Constitució europea, que no ha tingut cap mena de transcendència, però que existeix sobre paper gràcies al primer ministre de Bèlgica, Guy Verhofstadt, que és un liberal sensible als temes de la representació regional, i Vandebande, per Valònia, i un altre, del qual ara no recordo el nom, del país flamenc, que va ser fer la Declaració de Brussel·les, que es va presentar també davant de la Comissió Europea sense èxit, i, a més, el president del Parlament de Catalunya del moment, Joan Rigol, va promoure també la carta regionalista sense èxit real, però va treballar en la CALRE (Conferència d'Assemblees Legislatives Regionals d'Europa). Tant la Declaració de Brussel·les, a la qual al final es van sumar setanta regions europees, per part d'alts executius, és a dir, dels governs, com la CALRE dels parlaments regionals europeus, o, per dir-ho amb més precisió, parlaments de nacions sense estat i de regions, que n'hi ha més de setanta en aquesta associació, van defensar la presència i el reconeixement de les regions europees en la Convenció.

Aquesta és la història. Com ens trobem avui? Hem aconseguit uns petits reconeixements gràcies a l'actual Govern espanyol, que ha permès la presència simbòlica de presidents dels governs de les nacionalitats històriques; hi ha alguns textos en català, cosa que ja s'havia aconseguit per la via dels fets. A Catalunya tenim, des de l'any 1991, la Delegació del Parlament Europeu i de la Comissió Europea. En aquesta delegació no hi ha cap escrit, cap norma, ni cap reglament de la Comissió Europea, però aquestes dues institucions europees a Barcelona, sempre han tingut responsables i personal català que han atès en català, que han

produït material en català i a ningú a Brussel·les se li ha acudit enviar ningú a aquestes dues delegacions que no fos català, i no hi ha cap reglament escrit sobre això. Hi ha hagut un respecte a la realitat catalana sense que hi hagi una mena de reconeixement específic de la nostra realitat.

Això ens porta a dues coses fonamentals i que deixen el debat obert. Primer: el problema és que si fóssim un estat, no hi hauria problema. El que passa és que no ho som, però tenim una identitat específica que defensem de sempre. D'una manera ingènua havíem pensat que els problemes que teníem aquí, ens els resoluria una Unió Europea, i resulta que aquesta Unió Europea no és una unió ni de les nacions, ni de les regions, ni dels ciutadans, ni de l'agrupació dels ciutadans, sinó que és una Unió Europea d'estats. Per tant, el nostre problema el tenim a casa, a casa vull dir en l'àmbit d'estat. Malgrat tot, la Unió Europea ha tingut un marge de comprensió respecte a nosaltres per la via dels fets. I això ho puc explicar per experiència pròpia, perquè en vint anys de relació amb Brussel·les, la Unió Europea, com a tal, ha estat molt comprensiva: no ha preguntat a Madrid què havia de fer en moltes ocasions, i la prova és precisament la nostra delegació a Catalunya de la Comissió i el Parlament. No hi ha cap reglament, però el material és en català, es contesta en català; els funcionaris designats són catalans i responen en català i estan implicats en la nostra realitat.

Els mitjans s'han posat, el desenvolupament i la intervenció s'ha fet, els aspectes d'aquesta relació són discutibles i espero que es puguin discutir, perquè hi ha tots els matisos que es vulguin, des de veure-ho d'una manera molt negra fins a veure-ho d'una manera relativament positiva.

Jo faig un balanç més negatiu que positiu. Després d'haver-me dedicat en la meua vida política adulta al tema europeu, he de confessar un pecat d'ingenuïtat de quan em vaig posar en aquest tema. Aleshores hi havia la visió que Europa ens havia de solucionar uns temes que teníem a casa i que Europa ens els solucionaria. I no és veritat: els problemes de casa, la meua experiència és que o els solucionem a casa o no seran resolts. Avui, la Unió Europea és una societat adulta en defensa d'interessos molt clars dels estats; la Unió Europea és una unió d'estats, per tant, aquella imatge ideal que jo tenia a començament dels anys vuitanta, que amb la integració europea alguns dels problemes que teníem ens serien resolts via Brussel·les, no. També és cert que Brussel·les ens dona un marc que si no el tinguéssim, estaríem molt pitjor. Ens proporciona un marc d'estabilitat, de progrés, amb això no em manifesto antieuropeïsta perquè crec que estaríem molt pitjor si no estiguéssim dins del paraigua de la Unió Europea. En els temes estrictament de defensa dels problemes catalans, la resolució d'aquests problemes no és a Brussel·les, encara que Brussel·les dona signes de suport cap a nosaltres per la via dels fets, i n'he citat dos a tall d'exemple: la posició del Parlament Europeu des de l'any 1990, i en tinc molts altres a part dels dos que he donat, la resolució dels nostres problemes està en el marc de l'estat, no pas en la Unió Europea.